

دختران در باب حجاب خیلی سؤال دارند

گفت‌وگو با دبیران دینی و قرآن استان کردستان

گفت‌وگو از: رضانعلی ابراهیم‌زاده گرجی، مهدی مروجی

اشاره

در خانه معلم شهر سنندج - مرکز استان کردستان - در جمع پنج تن از دبیران «دین و زندگی» پایه دهم (متوسطه دوم) حاضر شدیم و ضمن طرح پرسش‌هایی درباره ظاهر و باطن کتاب، سخنان همکاران را شنیدیم، ثبت و تدوین کردیم و اکنون به مخاطبان فصل‌نامه رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی تقدیم می‌کنیم. آشنایی با دبیران:

الف) مریم محمدی: با ۲۲ سال سابقه، ضمن کار و تجربه اجرایی در آموزش و پرورش، در تمام پایه‌های تحصیلی مدارس تدریس کرده است. ب) بشری مبارکی: با ۲۸ سال سابقه در آموزش و پرورش و ۱۲ سال کار اجرایی، ۱۶ سال تدریس کرده است: او می‌گوید: «از این کار بسیار راضی‌ام و از تدریس معارف دینی لذت می‌برم.» ج) لیلا حسینی: با ۱۸ سال سابقه، با مدرک زبان و ادبیات عرب، چند سالی است در کنار عربی، دینی هم تدریس می‌کند. می‌گوید: «تدریس زبان عربی، به دلیل داشتن قواعد مشخص، این زبان خیلی آسان است، اما تدریس دینی با موضوع تربیتی و ظرافت‌هایی که دارد، خیلی سخت است.»

د) روناک حسینی: مدرک کارشناسی ادبیات فارسی دارد؛ با پنج سال سابقه در تدریس دینی. او یادآور می‌شود: «در کلاس دینی و معارف خیلی راحت‌ترم. بین من و دانش‌آموزان جوی صمیمی

برقرار است. آنان دوست دارند با من در کلاس دینی باشند. اجازه نمی‌دهند زنگ درس دینی را به درس دیگری بدهند.» ه) بهی محمدی: با ۲۳ سابقه در تمام دوره‌های تحصیلی تدریس کرده است. ۱۲ سال سابقه حضور در دبیرستان تیزهوشان دارد و از ۱۰ سال پیش هم سرگروه دین و زندگی در استان کردستان است.

خواسته به حق دبیران مدارس سنندج در گفت‌وگو با مجله رشد:
سازمان سنجش باید به کتاب ضمیمه دین و زندگی در کنکور توجه کند

اگر هر یک از شما مؤلف کتاب درسی کلاس دهم بودید کدام درس‌ها را حذف می‌کردید، چرا؟ چه موضوعی را به جای آن طرح می‌کردید، چرا؟

مبارکی: کلاس دهم دوره آغازین جدیدی برای متوسطه دوم است. به نظر من بهتر است از بحث خداشناسی و خداگرایی، تقویت ایمان، القای مهر الهی به دانش‌آموزان، از زیبایی‌های طبیعت و ارتباط آن با حکمت الهی شروع شود، ولی بحث معاد را وسط کتاب آورده‌اند که به نظر بنده کار درستی نیست. وقتی به بحث معاد می‌رسیم، در بچه‌ها دلهره و ترس ایجاد

می‌شود، آن هم فقط در کلاس. ولی بیرون که می‌روند، همه چیز را از یاد می‌برند. پیشنهاد بنده این است که موضوع معاد را به انتهای کتاب ببرند. پیشنهاد بنده به این دلیل است که در طول سال، پایه ایمانی - ان شاء الله - تقویت شود و رابطه با خدا افزایش یابد. آن وقت به بحث معاد برسند. پیشنهاد تکمیلی ام این است؛ بجاست که درس معاد را برای پایه بعدی (پایه یازدهم) بگذارند. این کار ما را به هدف نزدیک تر می‌کند و آمادگی بچه‌ها هم بیشتر می‌شود.

خوب است به بچه‌هایی که از دوره‌های پایین تر به دوره‌های بالاتر می‌آیند، ابتدا شادی داده شود تا روحیه بگیرند و دین برایشان زیبا جلوه کند. موضوع و محتوای کتاب تا حدودی هدف‌های تعیین شده را برآورده می‌کند، ولی در بحث اخلاق چنین نیست، زیرا اخلاق به بحث مستوفایی نیاز دارد. اگر پایه اخلاقی بچه‌ها تقویت شود، مبانی توحیدی و ایمانی را می‌پذیرند.

مریم محمدی: کتاب پایه دهم پختگی لازم را ندارد. همان کتاب پایه دوم سال‌های پیش است که آن را به این شکل تدوین کرده‌اند. هنوز موضوع‌ها و مباحث این کتاب ارتباط لازم را با هم ندارند و در آن توالی و نظم برقرار نیست. پس از بحث معاد، اخلاق آمده و پس از آن مباحث اقتصادی را آورده‌اند که همه جسته و گریخته‌اند، یعنی از هر بحثی چیزی را مطرح کرده‌اند و در نهایت، معلم و دانش‌آموز به نتیجه مشخص نمی‌رسند و نمی‌دانیم عرض مؤلفان از این موضوع‌ها و بحث‌ها چیست؟

نظر همکار محترم خانم مبارکی را هم قبول دارم که بچه‌ها باید از زیبایی‌هایی که خداوند در جهان پدید آورده است، به‌عنوان زیبایی دین یاد کنند. لازم نیست برای پایه دهم، فوری به معاد بپردازیم که بخش عظیمی از آن به سؤال و جواب و بهشت و جهنم مربوط می‌شود که سبب ترس دانش‌آموز می‌شود. این مبحث را در دوره قبل، در کتاب سال دوم داشتیم و در سال اول بحث معاد مطرح نبود.

بهی محمدی: ضمن تقدیر و تشکر از مؤلفان محترم کتاب که مباحث خوبی را در کتاب پایه دهم آورده‌اند، باید عنایت داشت کتاب درسی برای نوجوان‌ها و جوان‌ها در دوره متوسطه دوم آماده شده، ولی این نسبت ظاهری کفایت نمی‌کند. نکته مهم این است که متن درس و محتوای کتاب بتواند ارتباط نوجوان‌ها و جوان‌ها را با خود برقرار کند. کار خوب نظر خواهی و اعتبارسنجی که آقای دکتر اعتصامی و آقای دکتر شکرانی در این زمینه انجام دادند، سبب شد تغییرات عمده‌ای در کتاب سال تحصیلی ۹۶ به‌وجود آید. این نظر خواهی و اعتبارسنجی از طریق سامانه اینترنتی انجام شد. ولی به این دلیل که اولین بار بود چنین کاری صورت گرفت، با استقبال زیاد همکاران مواجه نشد. ولی نمایندگان هر استان، در سامانه به تحلیل

محتوای کتاب پرداختند. بنده کتاب زیر چاپ را در سامانه دیده‌ام، تا حدی محتوای آن بهبود یافته است. ولی تألیف فعل بشری است. فعل بشری قطعاً بدون نقص نیست. لذا اگر در زمینه آداب معاشرت، روابط اجتماعی و به‌ویژه در کتاب‌های پایه‌های سوم و چهارم متوسطه دوم موضوع‌های ازدواج، توکل، قناعت و صداقت بیابند، خیلی مفیدتر است. زیرا با تقویت این موضوع‌هاست که زندگی خانوادگی دوام می‌یابد. پس هنوز باید محتوای کتاب‌ها تغییر کنند. حجم کتاب پایه دهم نیز زیاد است و سبب خستگی دانش‌آموزان می‌شود. متأسفانه در پایه یازدهم رشته تجربی همین مشکل را سال آینده تحصیلی خواهیم داشت. لذا از اکنون باید از همکاران بخواهاند دروس پایه دهم را تحلیل کنند. زیرا آقایان دکتر اعتصامی و دکتر شکرانی خیلی بر اطلاع از آرای همکاران معلم تأکید دارند و آن را مهم می‌دانند. براساس همین آرا می‌توان محتوا و موضوع را تغییر داد یا ترمیم کرد.

در کتاب سال پیش‌رو، نام همکاران معلمی که محتوای کتاب را تحلیل کرده‌اند، در آخر کتاب آمده است.

لیلا حسینی: در حین تدریس همکاران متوجه شدیم، کتاب پایه دهم انسجام کافی ندارد. کتاب موضوع‌های ارزشمندی دارد، ولی اگر آن را از بحث توحیدی، مثلاً از ذات و صفات خداوند شروع می‌کردند، خیلی خوب بود. زیرا دانش‌آموزانی داریم که هنوز در باورهای اولیه و اصولی که پایه‌های ایمانی را تقویت می‌کنند، مردد مانده‌اند.

دانش‌آموزان انتظار دارند حال که از دوره اول متوسطه به دوره دوم آمده‌اند، به آنان تفهیم شود که برخی از صفات خداوند با برخی دیگر از صفات حضرت حق تناقض ندارد.

زیرا در جهان واقع، این نوع صفات متناقض به حساب می‌آیند. یعنی ما هنوز در اصول توحید و خداشناسی مانده بودیم که یک‌دفعه در پایه دوم وارد بحث معاد شدیم؛ که یکسره «بازخواست» است و این وضعیت می‌تواند از بچه‌ها «دین‌زدایی» کند. مثال روشن بزنم؛ من معلم که هنوز درسی نداده‌ام، ناگهان به بچه‌ها بگویم آماده امتحان شوید، که این رفتار برای نوجوان و جوان خوشایند جلوه نمی‌کند و آن‌ها را دچار اضطراب می‌کند.

- پس می‌فرمایید ابتدا باید بحث خداشناسی کامل شود، بعد موضوع معاد را مطرح کنیم. در مقدمه کتاب پایه دهم مؤلفان نوشته‌اند هدف اصلی موضوع معاد است.

روناک حسینی: اشکال همین نکته است که در پایه دهم نباید معاد را مطرح کرد. **مبارکی:** برای شروع کار لازم نیست و ما را به هدف نمی‌رساند.

بچه‌ها باید از زیبایی‌هایی که خداوند در جهان پدید آورده است، به‌عنوان زیبایی دین یاد کنند. لازم نیست برای پایه دهم، فوری به معاد بپردازیم که بخش عظیمی از آن به سؤال و جواب و بهشت و جهنم مربوط می‌شود که سبب ترس دانش‌آموز می‌شود

– نگفتید چه موضوع و درسی را می‌خواهید حذف کنید یا جای آن را در پایه دهم تغییر دهید تا در پایه دیگر بیاید؟

بهی محمدی: به‌نظر من نمی‌رسد در کتاب موضوع‌های قابل حذف داشته باشیم، اما برخی از قسمت‌ها، به‌دلیل زیاد بودن حجم درس‌ها، باید کوتاه یا خلاصه شود. اگر هم نمی‌خواهند این کار بکنند، مثلاً برای علوم تجربی، ساعات تدریس را بیشتر کنند. اکنون آنچه معلم و دبیر می‌خواهند در کلاس ارائه کنند، با ساعات مقرر کنونی تناسب ندارد. اگر ساعت تدریس بیشتر باشد، آوردن برخی موضوع‌ها مثل مسائل فقهی و پاسخ به پرسش‌های فقهی لازم است که اکنون در کتاب‌های درسی آن را نداریم. البته در پایه یازدهم و در ویرایش جدید کتاب پایه دهم، بخشی طراحی شده که سؤال و جواب آن را در بردارد. به‌نظر من این بخش برای همکاران دبیر و نیز دانش‌آموزان جذاب خواهد بود. این قسمت اگر در پایه دوازدهم هم بیاید، بسیار خوب خواهد بود؛ به‌ویژه که سبب اضطراب در دانش‌آموزان نمی‌شود، زیرا در کنکور از این بخش سؤال نمی‌آید و فقط برای ارزشیابی و زیاد شدن اطلاعات خودشان است.

– آیا حجم کتاب درسی پایه دهم با زمان تدریس مقرر تناسبی دارد؟

روناک حسینی: خیر، متناسب نیست. زمان تدریس، به‌ویژه در رشته‌های تجربی و ریاضی که دو ساعت (و در علوم انسانی سه ساعت) است، تناسبی ندارد و وقت کم داریم. زیرا باید آیات را قرائت کرد که این قسمت طولانی است و در ضمن بچه‌ها هم باید آیات را بخوانند. بعد هم باید برسیم به تدریس که امکان ندارد.

مبارکی: از نظر ظاهری حجم کتاب کم است، ولی محتوای آن بسیار گسترده است. در زمان‌بندی برای تدریس کتاب پایه دهم، ۱۰ دقیقه را به روخوانی آیات قرآن اختصاص داده‌اند، در حالی که بنده به‌عنوان معلم، اول باید نیم‌ساعت بخوانم و تجوید را توضیح بدهم، بعد برسم به درس. امکان دارد هنگام تدریس دانش‌آموز یک نکته را مطرح کند که لازم است برای آن وقت گذاشت تا قابل فهم شود. سال‌های گذشته زمان تدریس چهار ساعت بود. معلوم است که بهتر بود. الان نصف آن زمان را داریم که معلم نمی‌داند با این دو ساعت در رشته‌های تجربی و ریاضی چه کار کند! لذا دانش‌آموز هم نمی‌تواند به هدفی که کتاب تعقیب می‌کند، برسد.

لیلا حسینی: همان‌طور که خانم مبارکی فرمودند، حجم کتاب ظاهراً کم است، ولی بحث‌برانگیز است و ایجاد چالش می‌کند. دو ساعت برای تدریس واقعاً کم است.

– کدام یک از موضوع‌های کتاب خیلی چالش برانگیز است؟ و بچه‌ها از کدام درس‌ها استقبال می‌کنند و فکر می‌کنند در زندگی‌شان قابل لمس است؟

روناک حسینی: فکر می‌کنم بحث حجاب (دو درس آخر) خیلی بحث برمی‌انگیزد. دخترها خیلی می‌پرسند که باید توضیح بدهیم و قوانین حجاب را بیان کنیم. گاهی هم بین بچه‌ها در این زمینه بحث درمی‌گیرد.

– به‌نظر شما در کتاب این موضوع به خوبی تشریح و تدوین شده است؟

روناک حسینی: کتاب کلیات را بیان می‌کند. نظر ادیان را درباره حجاب گفته است و معلم باید آن‌ها را باز کند. لذا زمان‌بر است، به‌ویژه که چالش خیز هم هست. موضوع جذاب برای بچه‌ها، وقایع معاد است که مرحله به مرحله اتفاق می‌افتند. کتاب هم خیلی موجز هر مرحله را بیان کرده، ولی ما باید برای بچه‌ها توضیح لازم را بدهیم. البته از جلسه قبل به بچه‌ها می‌سپاریم که بروند تحقیق کنند و در جلسه بعد سر کلاس کنفرانس بدهند.

مبارکی: دو درس آخر (حجاب) برای دختر خانم‌ها خیلی جالب است که درباره فضیلت آراستگی و حجاب مطالبی دارد. ولی درس یازده یک نقص دارد و آن هم در برداشتن آیه قرآنی است. باید محتوای درس را با آیات قرآنی تلفیق کرد و بین آن‌ها ارتباط به‌وجود آورد. باید با آوردن آیات قرآنی و حدیث آن را مستند کرد تا پذیرش از طرف دانش‌آموزان بیشتر شود.

دبیر هم نمی‌داند چقدر باید توضیح بدهد. این درس کتاب فقط سررشته را دست دبیر داده است.

بهی محمدی: با توجه به وقت کلاس عرض می‌کنم، می‌توانند در این کتاب هم، مثل کتاب پایه یازدهم، بخش «بیشتر بدانیم» را اضافه کنند و در این بخش با آوردن توضیحاتی، موضوع را بازتر بیان کنند. **بهی محمدی:** به‌طور قطع، در کلاس بحث «تدبر» هنگام تدریس مطرح می‌شود. اما آنچه در این بخش کتاب آمده، کمتر از آن است که مشخص کرده‌اند. اگر ما در کلاس بخواهیم گسترشش بدهیم، وقتی به مرحله مفهوم آیات می‌رسیم باید توضیح بدهیم. به‌دلیل گروهی کار کردن دانش‌آموزان، فعالیت‌های تکمیلی گروه‌ها، بعد از تدریس دبیر، از جمله این پرسش است که با توجه به ترجمه، از آیات موجود چه برداشتی کرده‌اید؟ بچه‌ها پس از گفت‌وگوی گروهی نکاتی را بیان می‌کنند که با تدبر همراه است و در بطن خود سبب بروز خلاقیت هم می‌شود. ولی به دلیل کم بودن زمان و داشتن درس‌های دیگر، به هدف اصلی که شکوفایی خلاقیت است، کمک

دو درس آخر (حجاب) برای دختر خانم‌ها خیلی جالب است که درباره فضیلت آراستگی و حجاب مطالبی دارد

خاصی نمی‌شود. این نکته را هم اضافه کنم که بخش تدبیر خیلی کم است و باید بیشتر شود.

مریم محمدی: به نظر من هم بخش تدبیر در کتاب جدید کم است. در کتاب قبلی، تکلیفی به بچه‌ها محول می‌شد و آن‌ها برای تفکر و تدبیر راهنمایی هم می‌شدند. بنده نیز درباره آیات پرسش‌هایی را با الگوی تدبیر کتاب طرح می‌کردم. مثلاً آیات ۳۰ و ۳۱ سوره نور این کار را می‌کردم. بچه‌ها حتی روزنامه دیواری درست کردند.

– دانش‌آموزان به مشارکت در این کار تمایل دارند؟ یا خود شما آن‌ها را به مشارکت در کار تشویق می‌کنید؟ برخی از همکاران در بخش تدبیر هم به بچه کمک می‌کنند که نباید این کار بشود! همکارانم هم موافق‌اند که خود بچه‌ها باید این کار را بکنند و ما هم به آن تأکید داریم. این بخش از بخش‌های خوب کتاب است.

– بخش «اندیشه و تحقیق» هم در کتاب پایه دهم داریم. از این بخش چه استفاده‌ای می‌کنید؟

مریم محمدی: در کتاب قبلی پایه دهم بحث اندیشه و تحقیق تا حدی بازتر بود، ولی در کتاب جدید این بحث بسته است؛ یعنی دانش‌آموز فقط باید به مطلب کتاب رجوع کند، زیرا جواب عیناً در کتاب هست و نیاز به رجوع به کتاب‌ها و منابع دیگر ندارد.

– چه تغییری باید در این بخش به وجود بیاید که کار بچه‌ها به اصل معنی تحقیق نزدیک‌تر شود؟

بهی محمدی: باید واگراتر مطرح شود. این نکته را هم یادآوری کنم که آنچه به اندیشه مربوط می‌شود، خوب است. ولی بخش تحقیق آن مناسب و خوب نیست و کتاب امکان تحقیق و رجوع به منابع دیگر را از بین برده است.

مریم محمدی: موضوع‌های کتاب مشخص‌اند. برای مثال می‌شود مؤلفان در کتاب نشانی یکی دو آیه را بدهند یا حدیثی را بیاورند و به این ترتیب دانش‌آموز را به خارج از کتاب درسی هدایت کنند که به اندیشه و تحقیق نزدیک‌تر است. همکاران معتقدند کتاب قبلی در این بخش بهتر بود و کتاب کنونی کاستی و ضعف‌هایی دارد.

– با «پیام آیات» موافق هستید؟ موافق هستید که این بخش کار خود دانش‌آموزان

در کتاب قبلی پایه دهم بحث اندیشه و تحقیق تا حدی بازتر بود، ولی در کتاب جدید این بحث بسته است؛ یعنی دانش‌آموز فقط باید به مطلب کتاب رجوع کند، زیرا جواب عیناً در کتاب هست و نیاز به رجوع به کتاب‌ها و منابع دیگر ندارد

است و نباید معلم پیام را یادآوری کند؟

بهی محمدی: کاملاً درست است. اما کنکور سبب شده، ما معلمان از رسالت اصلی خودمان دور شویم. هدف ما آموزش زیست دینی و اخلاق دینی است، ولی وضع طوری است که دانش‌آموزان معلم را نماینده سازمان سنجش می‌دانند و وظیفه قطعی معلم کار کنکوری است. این مصیبت کل کشور و از جمله استان کردستان است. متأسفانه درس دینی ابزاری در خدمت کنکور است و نه آموزشی برای زندگی بهتر و در جهت رستگاری.

– آیا شیوه ارزشیابی که در اول کتاب آمده است، قابلیت اجرا دارد؟

مبارکی: در این کتاب به قرآن کریم ظلم شده است. برای مثال چهار نمره‌ای که به قرائت اختصاص یافته، خیلی کم است. با این وضع، تمرکز لازم بر روی بخش «قرائت» به وجود نمی‌آید. زیرا پیش زمینه درس دینی، روخوانی و روان‌خوانی قرآن است. دو صفحه اول تمام درس‌های پایه دهم به روخوانی اختصاص دارند. این دو صفحه از نظر ظاهری و رسم‌الخط بسیار جالب‌اند، ولی متأسفانه نمره‌اش خیلی کم است. به همین دلیل بچه‌ها دقتی به این قسمت نمی‌کنند و می‌گویند ۱۶ نمره بقیه را می‌گیریم.

به‌نظرم باید آیات ابتدای درس در کتاب جداگانه‌ای، مثلاً با عنوان «روان‌خوانی قرآن» بیاید و ۲۰ نمره کامل هم داشته باشد. در این صورت مؤثرتر است.

بهی محمدی: آیاتی که در متن درس آمده و با هدف مستندسازی موضوع درس انتخاب شده‌اند، باید به همین صورت باشند، ولی درباره دو صفحه اول با پیشنهاد خانم مبارکی موافقم. همکاران با جدا کردن آیات اول کتاب و اختصاص ۲۰ نمره به آن توافق دارند. به‌نظر ما با این کار از یک طرف حرمت قرآن حفظ می‌شود و از طرف دیگر درست‌خوانی دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌پذیرد. انس با قرآن نیز بیشتر می‌شود.

– آیا آیات اول کتاب به فهم متن کتاب کمک نمی‌کنند؟

بهی محمدی: نه! زیرا هیچ ارتباطی ندارند. **لیلا حسینی:** بنده دانش‌آموزان را به خواندن آیات اول درس مجبور نمی‌کنم. خودم شفاهی معنی آیات را می‌گویم (زیرا آشنایی داریم)، ضمن اینکه خیلی از این آیات با موضوع درس ارتباطی ندارند. به‌نظر بنده باید آیاتی که با موضوع درس ارتباط دارند، اینجا بمانند، و بقیه را بردارند. برای مثال، بسیاری از آیات اول درس معاد با موضوع درس مرتبط‌اند، ولی بچه‌ها نمی‌دانند ویژگی قرآن الگوی کلام در کلام آوردن یا از شاخه‌ای به شاخه‌ای پریدن است. در همین درس هم

آیات غیرمرتبط داریم که لازم است برداشته شوند.
روناک حسینی: برخی از آیات با درس زیر آن مرتبطند. ولی هدف از آوردن این دو صفحه نه پرداختن به پیام آیات و نه معنی آیات است؛ ضمن اینکه فرصت این کار را هم نداریم که بر روخوانی توقف کنیم.

– آیا آیات موجود در کتاب پایه دهم به زندگی دانش آموزان مربوط می‌شوند؟

لیلا حسینی: استقبال بچه‌ها از آیات معاد خیلی عالی بود. زیرا عینی بود و در جلوی دیدگانشان صحنه‌سازی و تصویر می‌کرد و دانش‌آموزان به راحتی می‌پذیرفتند. ولی در درس حجاب و عفاف، برای نسل امروز که پذیرش راحتی ندارند، هضم آیات حجاب و عفاف راحت نیست، زیرا با واقعیت بیرونی هم‌خوانی ندارد!

– البته شما باید به‌عنوان معلم که واقعیات روز را می‌داند، همیشه خود را برای بحث‌های چالش‌خیز آماده کنید. شکر خدا شما می‌فرمایید با درس معاد ارتباط برقرار می‌کنند و می‌پذیرند، در حالی که خیلی‌ها می‌گویند این بخش چالش‌خیز است؛ همان‌طور که برخی از دوستان در این جلسه آوردن این بخش (معاد) را در پایه دهم لازم نمی‌دیدند.

لیلا حسینی: در بحث حجاب و عفاف، ابتدا از احکام اسلام استفاده نمی‌کنم، نمی‌خواهم مستقیم بدان بپردازم. از جمله می‌شود از آنچه در کتاب به اهمیت حجاب در ادیان مختلف آمده، بحث را شروع کرد. یا از واقعیت‌های موجود بحث را کلید می‌زنم که بچه‌ها دوست دارند.

برای بچه‌ها جالب است که می‌شنیدند ملکه انگلیس درباره پوشش مناسب به‌عروس خانواده خود تذکر می‌دهد. باید به دانش‌آموزان گفت و مستند صحبت کرد که حجاب مخصوص دین اسلام و ما نیست، در حالی که در ادیان دیگر چنین است و در اروپا هم بازگشت به پوشش مناسب و بی‌زاری از برهنگی بحث مطرحی است.

مریم محمدی: آیاتی که بچه‌ها درباره آن‌ها سابقه ذهنی دارند و آیاتی که در آن‌ها داستان پیامبران مطرح است، در کتاب بیانند. این برایشان جاذبه دارد و زودتر با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنند. در کتاب قبلی، داستان حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) آمده بود که از آن خیلی درس می‌گرفتیم، زیرا مرحله‌به‌مرحله زندگی آن حضرت را با طرح آیات قرآن شرح می‌دادیم و بچه‌ها به نتایج عملی می‌رسیدند.

زمانی که خودم محصل بودم، به یاد دارم داستان حضرت موسی (علیه‌السلام) در سوره طه مطرح بود. الان هم وقتی به این آیات می‌رسیم، برایم جذابیت بیشتری دارد. بچه‌های ما هم همین علاقه‌ها را دارند.

– درباره طراحی‌های هنری در کتاب، از جمله از جلد آن، بشمارید تا صفحات. همین‌طور، درباره رسم الخط هم می‌توانید نظر بدهید.

مبارکی: رسم الخط خوب است. متأسفانه طراحی‌ها و رنگ‌های کتاب خیلی تیره‌اند. طرح‌ها باید جذاب‌تر شوند و از رنگ‌های روشن و شاد استفاده شود. صفحاتی که ابتدای آن‌ها آیات قرآن آمده‌اند، مثل قرآن‌های کامل، خیلی جالب‌اند. از طرح جلد کتاب رضایت ندارم.

روناک حسینی: ما «از آینده روشن» صحبت می‌کنیم، در حالی که طراحی‌های خوب باید با رنگ‌های روشن کامل شوند. متأسفانه رنگ‌ها خیلی تیره‌اند.

کتاب سال گذشته عده‌ای از بچه‌ها برگ‌های کاهی داشت و با رنگ‌های تیره، تصاویر را خیلی دلگیر کرده بود. غیر از درس عفاف و حجاب که تصویر گلی را آورده‌اند، که رنگ چشمگیری دارد، بقیه رنگ‌های کتاب تیره‌اند.

مریم محمدی: لازمه درس‌های کتاب داشتن طرح‌ها و تصاویر مناسب است. بنده قبل از ورود به هر درسی، خطاب به بچه‌ها می‌گویم درباره طرح درس فکر کنید و در گوشه کتاب نظراتان را بنویسید. وقتی نظر دانش‌آموزان کلاس را جمع‌بندی می‌کنیم، بهتر درس را می‌فهمند.

بهی محمدی: به تصاویر خیلی نیاز داریم. تصاویر به تفهیم درس خیلی کمک می‌کنند. اما باید گویا باشند، با رنگ جذاب آراسته شوند و به‌گونه‌ای باشند که دانش‌آموز بتواند در ارتباط با موضوع و متن درس، از آن‌ها برداشت‌هایی کند و مفاهیم کلیدی را در بیاورد.

– حرف آخر و آخرین حرف این جلسه را بیان کنید.

بهی محمدی: شکر خدا کتاب‌ها دارد بهتر می‌شود و از نظر همکاران در این زمینه استفاده می‌شود. اما بحث‌های مجله رشد آموزش قرآن و معارف هم باید در جهت مطالب و موضوع‌های کتاب باشند و به الگوهای تدریس هم پرداخته شود.

از اینکه در این گفت‌وگو شرکت کردید از همه شما ممنون هستیم و امیدواریم در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان عزیز موفق باشید.

به تصاویر خیلی نیاز داریم. تصاویر به تفهیم درس خیلی کمک می‌کنند. اما باید گویا باشند، با رنگ جذاب آراسته شوند و به‌گونه‌ای باشند که دانش‌آموز بتواند در ارتباط با موضوع و متن درس، از آن‌ها برداشت‌هایی کند و مفاهیم کلیدی را در بیاورد